

HRVATSKI PAVILJON NA SVJETSKOJ IZLOŽBI U HANNOVERU

Svjetska izložba *Expo 2000*. u Hannoveru otvorena je 1. lipnja i bit će otvorena sve do 1. listopada ove godine. Na izložbi sudjeluju 142 zemlje, a izložci su predstavljeni u 180 paviljona. Hrvatska se na ovoj izložbi predstavlja svojim posebnim paviljonom smještenim u plitkom bazenu koji ga okružuje, tako da zapravo izgleda kao da pliva u vodi. Niz njegove se zidove po pročelju neprestano slijeva voda koja se pre-pumpavanjem opet vraća na krov. Za prijelaz preko bazena do ulaza i izlaza postavljena su dva mosta. Ispred paviljona stoji poseban monolit od visokopoliranog nehrđajućeg čelika.

U unutrašnjosti diskretno osvijetljenog paviljona posjetitelji preko stak-

CROATIAN PAVILION AT THE WORLD EXPOSITION IN HANNOVER

The world exposition Expo 2000, which has recently opened its doors to visitors in Hannover, also has a Croatian pavilion. As the theme of this year's exposition is man, nature and technology, the entire pavilion is a single and unique exhibit encircled with water which is located in the floor from where it spreads over the external walls of the structure. This is a sort of elaboration of a similar idea already presented with great success at the world exposition in Lisbon. Some features specific to Croatia are presented in the pavilion space and on its floor: from the sea, water and karst relief to forests and fertile plains, including also some indications of Croatia's rich history. The full splendor of cultural and natural heritage of Croatia is presented in form of circular projections on pavilion walls.

božice Minerve (iz Arheološkog muzeja u Zagrebu), brončana skulptura Ruđera Boškovića Ivana Meštrovića, prostorna slika-skulptura (kombinirano i obojeno staklo na okretnom postolju) Vjenceslava Richtera, aluminijska skulptura

skog krajolika, s dokumentarnog filma koji prikazuje šetnju po Hrvatskoj i koji se projicira preko 9 projektorata.

Autori su toga neobičnog paviljona, u kojem je cijela Hrvatska predstavljena kao jedinstveni izložak, Branko Siladin, dipl. ing. arh. i Ivica Vidović, dipl. oec., a likovnu interpretaciju pročelja izradio je slikar Vasko Lipovac. Površina paviljona iznosi približno 600 četvornih metara (17,87 x 35,89 m), a pretežno se sastoji od čelične konstrukcije obložene plastikom. Glavni je izvoditelj paviljona Tehnika d.d. iz Zagreba, a čeličnu je konstrukciju izradio Dalekovod d.d., također iz Zagreba. Od brojnih kooperanata valja istaknuti ZEP iz Zagreba koji je izvodio elektroinstalacije.

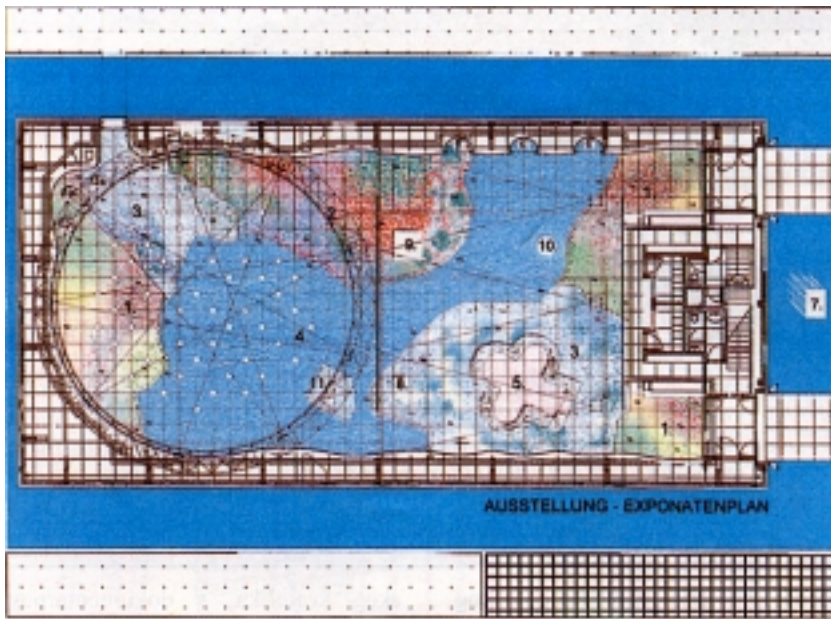
Organizaciju cijelog posla preuzeo je Institut građevinarstva Hrvatske iz Zagreba, koji se posebno brinuo o tome da svi troškovi izgradnje i opremanja paviljona ne prijeđu odobrenu svotu od 25 milijuna kuna. Ta je svota točno za polovicu manja od prije planirane. Izgradnja paviljona započela je 4. siječnja 2000. godine, a završena je prije roka i pretekla mnoge koji su s izgradnjom svog paviljona počeli znatno prije. Čelična se konstrukcija izrađivala u Zagrebu (počela se izrađivati 10. prosin-

Hrvatski paviljon u prostoru izložbe u Hannoveru

lenog poda prelaze preko raznovrsnih prikaza tipova hrvatske zemlje i mora te za tu priliku izrađenog tlocrta starohrvatske crkvice Sv. Nikole iz Nina. U prostoru je smještena gipsana replika skulpture rimske

Krleže kiparice Marije Ujević i tri aluminijske obojene skulpture iz ciklusa *Panopticum Croaticum* Vanje Radauša. Uokolo se na cilindričnim plohamu u neprekinutoj kružnoj projekciji prikazuje sva raskoš hrvat-

Tlocrt poda u paviljonu

ca 1999.) i po segmentima se prevozila i montirala na gradilištu. Novost je da se planira cijelu konstrukciju ponovo vratiti u Zagreb i paviljon urediti kao stalni izložbeni prostor. Štoviše do kraja ožujka 2001. godine prostor na kojem je paviljon dovesti u prijašnje stanje. Sve nam je to rekao Nikola Olama, dipl. ing. građ., predstojnik Zavoda za organizaciju građenja u IGH-u i konzultant projekta.

Ideja da se paviljon s jedne svjetske izložbe vraća u Hrvatsku nije ni neobična ni nova. Prije nekoliko godina proslavili smo stogodišnjicu postojanja Umjetničkog paviljona u Zagrebu, koji je svojedobno bio uređen kao paviljon za svjetsku izložbu u Budimpešti. O tome su naši čitatelji detaljnije mogli pročitati u ovom časopisu broj 1/2000. u pretisku članka iz *Viesti Društva arhitekta u Hrvatskoj i Slavoniji*.

Montaža čelične konstrukcije

Hrvatska je vlada odlukom od 23. rujna 1999. imenovala posebnog povjerenika i članove nacionalnog odbora za svjetsku izložbu. Za koordinatora je imenovan Ante Stojan, dipl. ing. arh., a članovi su Ivo Oštir, dipl. ing. građ., Dubravko Marić, prof i Dubravka Olama, tajnica. Koordinator za izvođenje bio je Mladen Jugović, dipl. ing. građ. Vlada je za predstavljanje Hrvatske na Svjetskoj izložbi imenovala i posebnog povjerenika. Bila je to

Detalj interijera paviljona

potpredsjednica vlade Željka Antunović, a prije nje prof. dr. sc. Jure Radić. Valja dodati da je na *Expo 2000* 10. lipnja ove godine bio posebno obilježen Dan Hrvatske te da je uz predsjednika Vlade Ivicu Račana bio prisutan i njemački kancelar Gerhard Schröder i veliki prijatelj naše zemlje Gencher.

Glavni inženjer na gradilištu iz *Tehnike* bio je Đuro Pečur, dipl. ing. arh, a na gradilištu je prosječno bilo iz Hrvatske boravilo po dvadesetak radnika, posebno kad se radilo na temeljima i na izgradnji bazena. Kada se montirala čelična konstrukcija znalo je na gradilištu raditi i do

Unutrašnjost paviljona

četrdeset radnika. Sav je složen posao obavljen kvalitetno i brzo za samo pet mjeseci, potvrdio nam je u razgovoru nadzorni organ Dragan Ekštajn, ing. građ.

U traganju za informacijama, crtežima i kvalitetnijim fotografijama s izgradnje Hrvatskog paviljona u Hannoveru, potražili smo i autora koncepcije i paviljona arhitekta Branka Siladina. Njega smo zapitali je li nezadovoljan što je projekt paviljona u Hannoveru sve više nalik na mnogo hvaljenim paviljonom na Svjetskoj izložbi u Lisabonu, kojega je također bio autor. Rekao nam je da je to tako ispalo silom prilika i da je paviljon bio zamišljen dvostruko većim. Sve je, međutim, zbog troš-

kova pojednostavljeno i osobno je rezultatom zadovoljniji nego u Lisabonu. No rezultat ipak nije odgovarajući jer je i atmosfera znatno drugačija. Lisabonska je izložba bila mnogo posjećenija i mnogo manja.

Tamo se prelazilo iz sobe u sobu, a ovdje je novoizgrađeni izložbeni prostor mnogo veći od cijele lisabonske izložbe. Zapravo je hannoverska izložba po površini 8 puta veća od prethodne. Na tolikom se prostoru posjetitelji i izgube pa se čini da ih je još manje. Ima uostalom i dojam da je sve i dosta loše organizirano i za posjetitelje nepregledno i preskupo. Postoje doduše autobusi, ali mnogo toga valja proći pješice. Postoje i žičare no sve je to preskupo kada se zbroji cijena ulaz-

nica, prijevoza i restorana. Posjetitelja ima oko 4000 svakog dana, no to je znatno manje od planiranog broja. Sve je nekako loše krenulo od otvaranja koje su pratile demonstracije nezadovoljnika. Ipak se očekuje da će organizator smanjiti cijene ulaznica i produžiti vrijeme za posjetitelje tijekom cijele večeri.

No sve to, opći je dojam, nimalo ne umanjuje ljepotu i posebnost Hrvatskog paviljona na izložbi *Expo 2000*. On uglavnom privlači brojne posjetitelje koji hvale i izložbu i ljepotu zemlje koju predstavlja. Time je zadaća paviljona, a i predstavljanja Hrvatske na izložbi u Hannoveru, potpuno ispunjena.

B. Nadilo